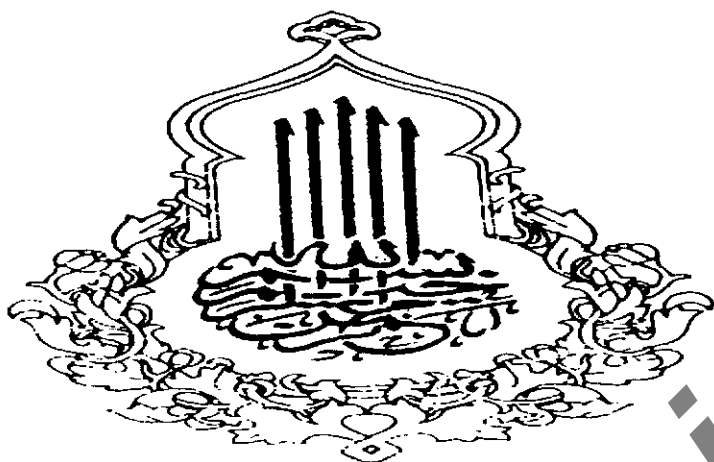

راهنمای و مشاوره

در دوره متوسطه

زمستان - ۹۲

عنوان و نام پدید آور : راهنمایی و مشاوره در دوره متوسطه / اداره کل آموزش و پرورش اردبیل
 مشخصات نشر : اردبیل : محقق اردبیلی، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری : ۱۱۰ ص: جدول، نمودار.
 شابک : 978-600-344-019-7
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 یادداشت : تدوین و گرد آوری، طاهر اصلانی، محمدرضا جاهد، شهاب فطین، محمود مشکی ماجلان،
 میر جعفر موسوی، بهزاد حبیبی، یعقوب پناهی، حسین بتواز
 موضوع : مشاوره در آموزش متوسطه - ایران
 موضوع : آموزش متوسطه - ایران - فعالیت های فوق برنامه
 شناسه افزوده : ایران. وزارت آموزش و پرورش. اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل
 رده بند کنگره : ۱۳۹۲ م ۵۱۹ الف / ۵۳ / ۱۶۲۰ LB
 رده بندی وی : ۴۰۹۵۵ / ۳۷۱
 شماره شناسنامه ملی : ۳۳۸۵۲۴۸

عنوان و نام پدید آور : راهنمایی و مشاوره در دوره متوسطه

شورای برنامه ریزی استان :

صابر سیهری، مدیر کل استان - علیرضا گلشن، معاون علمی و فرهنگی - محمود مشکی ماجلان، رئیس اداره مشاوره

تدوین و گرد آوری : طاهر اصلانی، محمدرضا جاهد، شهاب فطین، محمود مشکی ماجلان، میر جعفر موسوی،

بهزاد حبیبی، یعقوب پناهی، حسین بتواز

ویراستاران علمی : داریوش افروز - اللهویردی خسروی

طراح جلد و صفحه آرا: محمدرضا جاهد - امیر شهبازی

ناشر : اردبیل: محقق اردبیلی، ۱۳۹۲

نوبت چاپ : اول / زمستان ۱۳۹۲

لیتوگرافی/چاپ و صحافی: شیران نگار اردبیل

شمارگان : ۳۰۰۰ نسخه

بهاء : ۴۰۰۰ ریال

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۴-۰۱۹-۷

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	پیشگفتار
	فصل اول (کلیات راهنمایی و مشاوره)
۷	مقدمه
۷	تعریف راهنمایی
۸	تعریف مشاوره
۸	اصول حاکم بر برنامه‌ی راهنمایی و مشاوره
۱۰	مسئولیت مشاوران در مدرسه
۱۵	اولویت کاری مشاور در مدرسه
	فصل دوم (مفهوم و مهارت های مشاوره ای)
۱۹	رابطه اثر بیشتر در مشاوره
۲۰	فنون و مهارت های مشاوره ای
۲۰	برقراری رابطه (فنون آغازین)
۲۲	شناسایی مشکل
۲۸	طرح ریزی برای حل مشکل
۲۹	پایان دادن به جلسه مشاوره
	فصل سوم (راهنمایی و مشاوره ی تحصیلی و شغلی در دوره ی متوسطه)
۳۳	راهنمایی تحصیلی
۳۳	اهداف راهنمایی تحصیلی دانش آموزان در دوره ی متوسطه
۳۴	راهنمایی تحصیلی دانش آموزان در دوره ی دوم متوسطه
۳۵	مشاوره تحصیلی در دوره متوسطه
۳۶	آموزش مهارت های تحصیلی به دانش آموزان
۳۶	انگیزه تحصیلی
۳۶	روش های مطالعه
۴۰	چگونه تمرکز حواس داشته باشیم
۴۱	مهارت پاسخ گویی به سوالات چند گزینه ای (جلسه ی کنکور)
۴۴	مهارت های برنامه ریزی
۴۶	راهنمایی و مشاوره ی شغلی در مدارس
۴۷	هدف های راهنمایی شغلی دانش آموزان در دوره ی اول متوسطه
۴۸	هدف های راهنمایی شغلی دانش آموزان در دوره ی دوم متوسطه
۵۰	مشکلات دانش آموزان در انتخاب شغل
۵۱	اقدامات مشاور برای کمک به حل مشکلات شغلی دانش آموزان
	فصل چهارم (آشنایی با آزمون های نوین مشاوره ای)
۵۵	شیوه نامه اجرای آزمون های نوین مشاوره ای
۵۵	نقش مشاور در اجرای آزمون های نوین مشاوره ای

۵۹	آشنایی با آزمون سلامت روانی - رفتاری
۵۹	اهداف
۶۰	آشنایی کلی با ساختار آزمون
۶۳	دستورالعمل نحوه اجرای پرسش نامه‌ی آزمون
۶۵	آشنایی با آزمون رغبت استرنگ
۶۵	مشخصات آزمون
۶۷	روش اجرای آزمون
۷۲	معرفی کوتاه آزمون تشخیص استعداد
۷۲	استعداد های عمومی
۷۳	استعداد های خاص
۷۵	اهداف آزمون
۷۵	نحوه سبب استعداد کل
۷۵	نحوه تبدیل استعداد کل به امتیازات رشته های تحصیلی
۷۵	خرده مقیاس های مرتبط با شایستگی های فنی - حرفه ای کار دانش
۷۶	خرده مقیاس های مرتبط با شایستگی های علوم تجربی
۷۶	خرده مقیاس های مرتبط با شایستگی های علوم ریاضی و فیزیک
۷۶	خرده مقیاس های مرتبط با شایستگی های مهارت
۷۶	فرایند اجرا
	پاسخ به سئوالات متداول مشاوران
۷۷	دانش آموزان
	ضمائم (شرح وظایف مستمر و ماهانه مشاوران و فرم های مخصوص ثبت فعالیت های مشاوران)
۸۳	شرح وظایف مستمر و ماهانه مشاوران
۸۷	فرم های مخصوص ثبت فعالیت های مشاوران
۱۰۲	منابع

مقدمه

مشاوره و راهنمایی در مدارس برنامه‌ای حیاتی است که در عرصه‌ی تعلیم و تربیت جهان از سال‌های دور مورد توجه قرار گرفته است. چرا که در این دوره دانش آموزان در مرحله‌ی آغازین تجربه‌های اجتماعی توأم با رشد فردی قرار دارند. تعلیم و تربیت در دوره‌ی مذکور، نقش تعیین کننده‌ای در هدایت فراگیر و نقش پذیری متناسب وی در جامعه ایفا می نماید. به طوری که ایجاد سرمایه‌ی انسانی و توسعه‌ی فرهیختگی در جامعه، ناشی از تربیت فراگیران در این دوره به ویژه با تاکید بر شناخت توانایی‌ها، استعدادها و علایق آنان است.

انسان در ابعاد و عرصه‌های مختلف زندگی (رشد و تکامل، تحصیل، اشتغال، ازدواج، سلامتی، زندگی اجتماعی) اغلب با موقعیت‌های متعارض، تنش‌زا و چالش برانگیزی مواجه می‌گردد که موفقیت در مهار و کنترل آنها با سلامت بهزیستی او مرتبط است. چنین موقعیت‌هایی و به طور خاص مشکلات مرتبط با سلامتی، نه تنها فرد را متاثر می‌سازد، بلکه در بیشتر اوقات خانواده، نزدیکان، عملکرد تحصیلی، شغلی و روابط اجتماعی فرد را نیز در معرض خطر قرار می‌دهد. گاهی اوقات بروز موقعیت‌های تنش‌زا و بحرانی باعث کاهش توانایی فرد برای تعریف تحلیل و تدبیر مسئله، منجر می‌شود. در چنین شرایطی یاری کارشناسان می‌تواند به او کمک کند تا با بررسی ابعاد مختلف مسئله، شناسایی راه حل‌های گوناگون، اتخاذ تصمیم مناسب و بالاخره عمل موثر، تعادل خود را بازیابد. معلمان نیز اغلب افراد در این موقعیت‌ها در جستجوی مشاوره و کسی که بتواند مشاور خوبی باشد، برمی‌آیند.

کمک به توسعه‌ی مهارت‌های زندگی به ویژه این تصمیم‌گیری و هدف‌گزینی از ضرورت‌های ارزشمندی است که تقویت فرآیند مشاوره و راهنمایی از طریق آنان دانا و دلسوز را میسر می‌سازد.

مشاوره می‌تواند به دانش آموزان کمک کند تا در برابر شرایط ناخوشایند و تنش‌زا به نحو موثری عمل نمایند و رفتار سازگارانه داشته باشند. این روند به فردی که در ارتباط با سلامتی خود یا نزدیکان دچار مشکلی شده و نیز اطرافیان او کمک می‌کند تا مسایل را به نحو بهتر و چاره‌جایی شناسی کرده و مسئولیت خود را درک نموده و بپذیرند و برای حل مشکل خود تصمیم مناسب اتخاذ و بر اساس آن عمل نمایند. به عبارت دیگر مشاوره به ارتقای دانش، انگیزه، مهارت افراد در شناخت مسئله، تصمیم‌گیری، پناهانه و داوطلبانه و اجرای برنامه مراقبتی یاری می‌رساند.

مشاوره انجام کار برای کسی نیست، بلکه یک فرایند تعاملی و پویاست که به سمت یک تجربه نگرانی‌ها، مسائل، روابط، باورها، احساسات و رفتارها آغاز می‌شود؛ از این طریق چارچوب و ابعاد مسئله‌ای که مراجع درک کرده مشخص، یا به شیوه‌ای کارساز، بازشناسی و تعریف می‌گردد و در طی آن راه حل‌های جدید تکوین یافته و مراجع برای انتخاب راه حل مناسب، تصمیم‌گیری و اجرای آن یاری و حمایت می‌شود.

از این رو آنچه می تواند در سیر تحولات پیچیده و فزاینده جهان امروز و پیشرفت سریع علم و تکنولوژی، همگام و همسو حرکت کند، نیروی انسانی مومن و کار آمدی است که با تکیه بر قابلیت ها و استعداد های خدادادی اش، همسو با نیاز ها و امکانات جامعه خویش در جهت نوآوری ، خلاقیت و کمال گام بر دارد. که در این امر راهنمایی و مشاوره، نقش کلیدی را بر عهده دارد.

امید است مشاوران محترم با مطالعه و بهره گیری از کتاب حاضر در جهت ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره به منظور ارتقای بهداشت روان دانش آموزان و کاهش آسیب های روانی - اجتماعی به طور مداوم تلاش کنند و زمینه را برای رشد و شکوفایی همه جانبه استعدادهای دانش آموزان فراهم نمایند.

مدیر کل

صابر سپهری

www.ketab.ir

پیشگفتار:

یکی از اهداف و وظایف مهم آموزش و پرورش ایجاد زمینه برای رشد همه جانبه‌ی دانش آموزان و تربیت انسانهای سالم، کارآمد و مسئول برای ایفای نقش موثر در زندگی فردی و اجتماعی است.

«راهنمایی و مشاوره» در درجه‌ی اول در خدمت فرد و در درجه‌ی دوم در خدمت جامعه است. تاثیر راهنمایی در رشد و توسعه‌ی اجتماعی و اقتصادی کشورها ناشی از توجه آن به رشد و تکامل فرد دانش‌آموزان است. هدف راهنمایی و مشاوره، کمک به رشد و بلوغ اجتماعی فرد و پرورش توانایی «خود رهبری» در اوست. نیل به این هدف نه تنها خوشبختی فرد را تضمین می‌کند، بلکه او را فردی مفید و مؤثر به حال جامعه بار می‌آورد، که در نتیجه پیشرفت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه را سبب می‌شود. راهنمایی، هم امکانات سازگاری دانش آموز را با زندگی حال فراهم می‌سازد و هم او را یاری می‌کند تا برای مقابله با مسائل و تحولات سال‌های آینده، مهارت‌ها و توانایی‌های لازم را در خود پرورش دهد. مهارت‌هایی که لازمه‌ی سازگاری به معنای صحیح و بلوغ است. مگر جوامع بشری در تمام شئون آن است. بی شک در این راستا مشاوران می‌توانند نقش بسزایی را داشته باشند. مؤثر و مفیدی در آموزش مهارت‌های زندگی فردی و اجتماعی سالم، آموزش اصول سبک زندگی اسلامی و دستیابی نظام آموزش و پرورش به اهداف خود ایفا کنند.

راهنمایی و مشاوره با موضوعات بسیار عمیق دانش آموزان در زمینه‌های شخصی، تحصیلی و شغلی سروکار دارد. برای مشاوران موفق در سطوح مختلف و در نظران در تحقیقات مختلفی بررسی شده است، از جمله‌ی این ویژگی‌های مؤثر می‌توان به خود آگاهی، تسلط بر نظریه‌ها، توانایی برقراری ارتباط، درک دیگران، دلسوزی، علاقه‌مندی به کمک به هموعان، پایبندی به اصول اخلاقی، تعهد، نظم و انضباط کاری اشاره کرد (شفیع آبادی، ۱۳۷۸). سینک (۲۰۰۵) پشتکار را یکی از مهم‌ترین ویژگی‌ها برای مشاوران بیان کرده است؛ این خصوصیت به ثبات قدم در راه یادگیری و افزایش دانش نظر و مهارت‌های عملی مشاوره‌ای اشاره دارد. وی معتقد است مشاوران برای ایفای نقش مؤثر در حرفه‌ی خود باید مدام در حال یادگیری باشند و هیچ گاه خود را بی نیاز از یادگیری ندانند. به همین منظور این کتاب با کمک معرفی فشرده و مختصر فعالیت‌های راهنمایی و مهارت‌های مشاوره‌ای و ایجاد یک رویه‌ی کاری مناسب بین مشاوران مدارس استان تدوین شده است. برای سهولت کار مشاوران در امر گزارش نویسی نیز، فرم‌های مورد نیاز در بخش ضمایم در اختیار مشاوران عزیز قرار گرفته است.

مجموعه پیش رو با تبادل نظر و هم فکری اداره مشاوره، مرکز مشاوره و خدمات روانشناختی و سرگروه‌های آموزشی مشاوران استان و با هدف کیفیت بخشی به فعالیت‌ها و خدمات ارزنده مشاوران محترم، تهیه و تنظیم شده است. در فصل اول این کتاب اصول و خدمات راهنمایی و مشاوره، تحت عنوان «کلیات راهنمایی و مشاوره» مورد بحث قرار داده ایم، در فصل دوم ابتدا رابطه‌ی اثر بخش مشاوره‌ای، سپس

فنون و مهارت های کاربردی مشاوره ای را در چهار مرحله مطرح و با توجه به اهمیت راهنمایی تحصیلی و شغلی، در فصل سوم این موضوع را به طور جداگانه آورده ایم. در فصل چهارم نیز آزمون های نوین مشاوره ای را تشریح و تبیین کرده ایم. در بخش ضmann، شرح وظایف مشاوران و فرم های مورد نیاز مشاوران بر اساس شرح وظایف و فعالیت های جاری مشاوران در مدرسه تنظیم شده است.

امید است با همراهی، همفکری و تلاش شما عزیزان در جهت پیشبرد فعالیت های مشاوره ای و دستیابی به اهداف مهم و پیشگیری و کاهش آسیب های اجتماعی در بین دانش آموزان گام های اساسی برداشته شود. در پایان ضمن تشکر و قدردانی از زحمات مشاوران محترم، از همکاران گرامی انتظار داریم با آرایه ی نظرات و پیشنهاد خود ما را در رفع اشکالات احتمالی و غنی تر کردن این مجموعه یاری نمایید.

د. ا. مشاور تربیتی و تحصیلی اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل